

اگر بطلبد از شمامال های شمارا پس مبالغه کند در سوال آنگاه بخل کنید و بر روی کار آرد آن بخل کینه های شمارا . (٣٧)

آگاه شوید شما ای جماعت که خواننده میشود شمارا تا خرج کنید در راه خدا پس از شما کسی هست که بخل میکند و هر که بخل کند جزاین نیست که بخل میکند از خویش^(۱) و خدا توانگر است و شما محتاج اید و اگر روگردان شوید بدل آرد گروهی دیگر را غیر شما باز نیا شدند آنجماعت مانند شما (٣٨) .

سوره فتح مدنی است و آن بیست و نه آیت و چهار رکوع است

بنام خدای بخشاینده مهربان .

هر آئینه ماحکم کردیم برای توبتفتح ظاهر^(۲) (١) .

إِنْ يَسْأَلُكُمْ مَا فَعَلْتُمْ بَيَّحُوا وَإِخْرُجُوا صَعَانَكُمْ ﴿٣٧﴾

هَآئِنَّمْ هُوَ آتَاهُمْ نَادِعُونَ لِيَتَفَقَّحُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَتَلَمَّذُوا مِنْ بَيِّحٍ وَمَنْ يَبْخُلْ فَإِنَّمَا يَحْمِلْ عَنْ نَفْسِهِ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ وَإِنْ تَتَوَلَّوْا يَسْتَبَدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ لَا يَكُونُوا أَمْثَالَكُمْ ﴿٣٨﴾



بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿١﴾

إِنَّا أَنْعَمْنَا لَكَ يَا مُحَمَّدُ ﴿١﴾

(١) یعنی منفعت انفاق از خود باز میدارد .

(٢) مترجم گوید آنحضرت صلی الله علیه وسلم بخواب دیدند گویا آنحضرت با اصحاب در مکه داخل شدند و باطمینان خاطر بخلق و قصر مشغول اند پس آن سال بقصد عمره متوجه کعبه شدند و چون بحدیبیه رسیدند کفار قریش از وصول بکعبه مانع آمدند و بعد تشویش بسیار با کفار صلح کرده بغیر از وصول بکعبه بازگشتند خدای تعالی آن عمل را از ایشان قبول فرمود از آن بیعت که در اثنای تشویش بجهت تاکید عزم بآنحضرت صلی الله علیه وسلم کرده بودند راضی شده بثواب آن عمل فتوح بسیار نصیب ایشان گردانید تخصیص فتح خبیر که بعد ازین سفر بلاتراخی واقع شده غنایم خبیر را مخصوص بحاضران بیعت گردانید و غیر ایشانرا از آن غزوه منع نمود و مضمون رؤیاسال آینده بظهور رسید پس در باب

وزمین وهست خدا غالب باحکمت (٧).
 هرآئینه ما فرستادیم ترا اظهار حق کننده
 و بشارت دهنده و ترساننده (٨).
 تا ایمان آرید ای مسلمانان بخدا و رسول
 او و تانصرت دهید دین خدا را و به بزرگی
 اعتقاد کنید او را و بیایکی یاد کنید او را
 بامداد و شامگاه (٩).

هرآئینه آنانکه بیعت میکنند با توجزاین
 نیست که بیعت میکنند با خدا دست
 خداست بالای دست ایشان پس هرکه
 بشکند عهد پس جزاین نیست که می
 شکند بضرر نفس خود و هرکه تمام کند
 آنچه بر آن با خدا عهد کرده است پس
 خواهد داد او را مزد بزرگ (١٠).

خواهند گفت با تو پس ماندگان
 از اعراب^(١) مشغول کرد ما را اموال
 ما و فرزندان ما پس طلب آموزش کن برای
 ما میگویند به زبان های خود آنچه نیست
 در دل های ایشان بگو که می تواند برای
 شما از خدا چیزی اگر خواهد زیان
 رسانیدن بشما یا خواهد در حق شما سود
 دادن بلکه هست خدا آنچه می کنید
 خبردار (١١).

نی بلکه گمان کردید که باز نخواهد گشت
 پیغامبر و مسلمانان بسوی اهل خانه
 خویش هرگز و آراسته کرده شد این گمان

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۝

لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَكُفِّرُوا وَتُوَفَّوهُ وَتُقِيمُوا الصَّلَاةَ
 بِحُرَّةٍ وَأَوْسَطًا ۝

إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ
 فَمَنْ نَكَتَ فَإِنَّمَا يَنْكُتْ عَلَى نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ
 اللَّهُ فَمَنْ يَسِرُّهُ آجُرًا عَظِيمًا ۝

سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ شَغَلَتْنَا أَمْوَالُنَا
 وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْنَا يَقُولُونَ يَا لَيْتَنَاهُمْ مَا لَيْسَ فِي
 قُلُوبِهِمْ قُلْ فَمَنْ يَبْرِكْ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ بِكُمْ
 ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا بَلْ كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ۝

بَلْ ظَنَنْتُمْ أَنْ نَخْلَبَ الرَّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَىٰ آلِهِمْ أَبَدًا
 وَذَيْنَ ذَٰلِكُمْ فِي قُلُوبِكُمْ وَظَنَنْتُمْ ظَنَّ السَّوْءِ ۝

(١) یعنی آنانکه در سفر حدیبیه موافقت نه کردند و الله اعلم .

وَكُنْتُمْ قَوْمًا نُورًا ﴿١٢﴾

در دل های شما و گمان کردید گمان بد و گشتید قومی هلاک شده (۱۲) .

وَمَنْ أَمْرُهُمْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ قَائِمًا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا ﴿١٣﴾

و هر که ایمان نیاورد بخدا و پیغامبر او پس هر آینه ما آماده کرده ایم برای این کافران آتش را (۱۳) .

وَاللَّهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٤﴾

و خدا راست پادشاهی آسمان ها و زمین می آرزود هر کرا خواهد و عذاب میکند هر کرا خواهد و هست خدا آمرزگار مهربان (۱۴) .

سَيَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ إِذَا انطَلَقْتُمْ إِلَى مَغَادِمٍ لِتَأْخُذُوا مَا ذَرَرْنَا نَتَّبِعْكُمْ يَرْبِدُونَ أَمْ يَأْمُرُ اللَّهُ أَنْ يُبَيِّدَ لَوْا كَلِمَةً اللَّهُ قُلْ كُنْ تَتَّبِعُونَ تَأْخُذُوا كَلِمَةً قَالَ اللَّهُ مِنْ قَبْلِ قَسِيفٍ لَوْلَا بَلْ تَحْسُدُ وَإِنَّا لَنَ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٥﴾

خواهند گفت باتو پس ماندگان وقتیکه روانه شوید بسوی غنیمت ها^(۱) تا بدست آرید آنرا بگذارید مارا تا از پی شمارویم می خواهند که مخالفت کنند و عده خدارا بگو پیروی مانخواهید کرد همچنین فرموده است خدا پیش ازین پس خواهند گفت نی بلکه حسد میکنید باما بلکه همیشه نمی فهمیدند مگر اندکی (۱۵) .

قُلْ لِلْمُشْرِكِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ سُدٌّ عَيْنٌ إِلَى قَوْمِ آلِي بَابٍ شَدِيدٍ تَقَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسَلِّمُونَ وَإِنْ طَبِعُوا لَوْ كَلِمَةً اللَّهُ أَمْرًا حَسَنًا وَإِنْ تَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلِ يُعَذِّبُكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٦﴾

بگو (یا محمد) پس ماندگان را از اعراب که شما خوانده خواهید شد بسوی کارزار قومی جنگجوی نیرومند^(۲) که جنگ کنید بایشان یا آنکه مسلمان شوند پس اگر فرمانبرداری کنید بدهد خدا شما را مُرَد نیک و اگر روگردان شوید چنانکه روگردان شده بودید پیش ازین عقوبت کند شما را

(۱) یعنی غنیمت های خبیر .

(۲) یعنی فارس و روم و این معنی در زمان حضرت ابوبکر و حضرت عمر رضی الله عنهما متحقق شد والله اعلم .

خدا عقوبتِ درد دهنده (١٦) .

نیست بر نابینا گناهی و نه بر لنگ گناهی و نه بر بیمار گناهی^(١) و هر که فرمان بُرد خدا و رسولِ او را در آردش به بوستانهائی که می‌رود زیر آن ها جویها و هر که روگردان شود عقوبت کندش بعقوبتِ درد دهنده . (١٧) .

هر آئینه خوشنود شد خدا از مسلمانان و قتیکه بیعت میکردند با توزیرِ درخت پس دانست آنچه درد دل های ایشانست پس فرود آورد اطمینانِ دل برایشان و ثواب داد ایشان را فتحی نزدیک (١٨) .

و غنیمت های بسیار که بدست آرند آنرا^(٢) و هست خدا غالب با حکمت (١٩) .

و عده داده است شمارا خدا غنیمت های بسیار که بدست آرید آنها را پس زود عطا کرد برای شما این غنیمت^(٣) و باز داشت دست های مردمان را از شما^(٤) تا باشد این مقدمه نشانه مسلمانان را و تا بنماید خدا شمارا راه راست^(٥) (٢٠) .
و وعده داد خدا غنیمت های دیگر نیز که

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَمَنْ يُطِرِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ حِجَابٍ جَلَبَتْ حَبْرِيٌّ مِنْ حَتَمَاتِ الْأَنْهَارِ وَمَنْ يَتَوَلَّ يَتَوَلَّ بِهِ عَذَابٌ أَلِيمًا ۝

لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ۝

وَعَلِمَ كَثِيرًا مِمَّا تَخْتَفُونَ بِهَا وَالْكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا عَلِيمًا ۝

وَدَكَرَ اللَّهُ مِغْرَابًا كَثِيرًا تَأْخُذُ بِهَا فَجَعَلَ لَكُمُ هَذِهِ وَكَفَّ أَيْدِي النَّاسِ عَنْكُمْ وَالَّذِينَ أَيْمَنُوا بِكُمْ وَيُحَارِبُكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لِيُقَدِّمَهُمْ فِيكُمْ أُولَئِكَ الَّذِينَ يَرْتَضِي اللَّهُ لَهُمْ

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لِيُقَدِّمَهُمْ فِيكُمْ أُولَئِكَ الَّذِينَ يَرْتَضِي اللَّهُ لَهُمْ

(١) یعنی در تخلف از مثل این سفر و الله اعلم .

(٢) یعنی غنائم خیبر و غیره .

(٣) یعنی غنائم خیبر .

(٤) یعنی در حدیبیه .

(٥) یعنی کفار قریش جمع شدند که آنحضرت صلی الله علیه وسلم را تشویشی رسانند خدای تعالی دست ایشان را از قتال باز داشت و قضیه بصلح انجامید .

عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣١﴾

هنوز دست نیافته اید بر آن به تحقیق خدادانسته است آنها را وهست خدا بر همه چیز توانا^(۱) (۲۱) .

وا گر جنگ میگردند باشما کافران البته بسوی شما میگردانیدند پشتها را باز نمی یافتند کارسازی و نه نصرت دهنده (۲۲) .

مانند آئین خدا که گذشته است پیش ازین ونخواهی یافت آئین خدارا تبدیلی (۲۳) .

واوست آنکه بازداشت دست های کافران را از شما و دست شمارا از کافران در میان مکه بعد از آنکه پیروزمند ساخت شمارا برایشان وهست خدا بآنچه می کنید بینا^(۲) (۲۴) .

این کفار قریش آنانند که کافر شدند وبازداشتند شمارا از مسجد حرام وبازداشتند قربانی را موقوف داشته از آنکه برسد بجای خود وا گرنبودندی مردان مسلمان وزنان مسلمان که نمیدانید ایشان را (اگر نبودی خوف آنکه) پامال وهلاک سازید ایشانرا پس برسد بشما گناهی بغير دانست^(۳) (فتح را مؤخر کرد) خدا تا که در

وَلَوْ قَاتَلَكُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا الْوَلَايَةَ لَدَارِكُمْ وَلَئِن رَّوَيْتُمْ إِلَىٰ وَاللَّيْلِ لَأَنْصَرُوا ﴿٣٢﴾

سُنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَوْجِدُوا سُنَّةَ اللَّهِ تَبْدِيلًا ﴿٣٣﴾

وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴿٣٤﴾

هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَاصْدَوْا مِنْهُمْ مِنَ السَّجْدِ الْحَرَامِ وَالْهَدْيِ مَكْفُوفًا إِنْ يَبْلُغْ هِمْلَهُمْ وَلَوْ لَا رِجَالٌ مُؤْمِنُونَ وَبَنَاءُ مَوَدَّةٍ لَمْ تَكُونُوا هُمْ أَنْ تَطَّوُّهُمُ فَمَتَّوْبِكُمْ مِنْهُمْ مَعْرَافَةٌ يُفْعَلُ عَلَيْهِ

(۱) یعنی غنایم فارس وروم .

(۲) تعریض است بآن قصه که بعد انعقاد صلح هفتادتن از اوباش قریش خواستند که بیخبر بر صحابه هجوم آرند صحابه همه را اسیر کرده پیش آنحضرت صلی الله علیه وسلم آوردند آنحضرت عفو فرمود ظاهر آنزدیک بنده ضعیف ست وصحیح آنست که این آیت بشارتست بفتح مکه وآوردن لفظ ماضی از جهت تحقیق وقوع بشارتست والله اعلم .

(۳) یعنی تصدیق رؤیا بالفعل متحقق شدی وفتح عاجلاً میسر گشتی والله اعلم .

آرد هر کرا خواهد بر حمت خود اگر از هم جدامی بودند (این هردو فریق) البته عقوبت میکردیم کافران را عقوبت درد دهنده (٢٥) .

آنگاه که مصمم کردند کافران در دل های خویش غیرت را از جنس غیرت جاهلیت پس فرود آورد خدا اطمینان خود را بر پیغامبر خود و بر مسلمانان و ثابت کرد برایشان سخن پرهیزگاری و بودند سزاواران و اهل آن وهست خدا بهر چیز دانا^(١) (٢٦) .

هر آئینه تحقق بخشید خدا خواب پیغامبر خود را مطابق واقع باین مضمون که البته داخل خواهید شد بمسجد حرام اگر خدا بخواهد ایمن شده و تراشیده موی سرهای خود را و کوتاه کرده بدون ترس پس دانست آنچه ندانستید شما پس میسر کرد پیش ازین فتحی نزدیک را (٢٧) .

اوست آنکه فرستاد پیغامبر خود را به هدایت و دین راست تا غالب کندش بر ادیان همه و بس ست خدا اظهار حق کننده (٢٨) .

محمد (صلی الله علیه وسلم) پیغامبر خداست و آنانکه همراه اویند

لِيُدْعِيَ إِلَى اللَّهِ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ لَتُزِيلُوا الْعَذَابَ عَنْ الَّذِينَ كَفَرُوا وَإِنَّهُمْ لَعَدَاؤُا كَرِيمًا ۝

لِيُدْعِيَ إِلَى اللَّهِ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ لَتُزِيلُوا الْعَذَابَ عَنْ الَّذِينَ كَفَرُوا وَإِنَّهُمْ لَعَدَاؤُا كَرِيمًا ۝

لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّبُوبَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيمًا ۝

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكُنِيَ بِإِلَهِهِ شَهِيدًا ۝

مُعْتَدِّ رُسُلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِشْدَادًا عَلَى الْكُافِرِينَ مَا كُنْتُمْ بِأَعْيُنِنَا

(١) یعنی جماعتی از مسلمانان این صلح را کاره بودند آخر الامر خدای تعالی اطمینان را بادل ایشان انداخت تا بمرضی آنحضرت صلی الله علیه وسلم رضادادند والله اعلم .

سخت اند بر کافران مهربان اند در میان خود می بینی ایشان را رکوع کننده و سجده نماینده می طلبند فضل را از خدا و خوشنودی را نشانه صلاح ایشان در چهره های ایشان ست از اثر سجده آنچه مذکور میشود داستان ایشانست در تورات و داستان ایشانست در انجیل ایشان مانند زراعتی هستند که بر آورد شاخهای خود را پس قوی گردان را پس سطر شد پس بایستاد بر ساقهای خود بشگفت می آرد زراعت کنندگان را^(۱) تا بخشم آرد بسبب دیدن ایشان کافران او عده داده است خدا آنانرا که ایمان آوردند و کارهای شائسته کردند از ایشان آمرزش و مُرد بزرگ (۲۹) .

سوره حجرات مدنی است و آن هیجده آیت و دو رکوع است

بنام خدای بخشاینده مهربان^(۲) .

تَرَاهُمْ رُكْعًا مَّجِيدًا يَتَّبِعُونَ قَضَائِنَ اللّٰهِ وَرُضْوَانًا مِنَّا فِي الْمَرْمِ
وَيُؤْمِرُهُمْ بِرَبِّ اَنْتَ السُّجُودِ ذٰلِكَ مَثَلُكُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُكُمْ فِي
الْاِنْجِيلِ اَنْ تَزْرِعَ اُخْرَجَ سَطَاةً قَارِرَةً فَاسْتَعْلَقَ قَاسِمُوْهُ
عَلَى سَوْقِهِ يُعْجِبُ الرِّزَّاءَ لِيُعِيْظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَّ اللّٰهُ الَّذِيْنَ
اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَّغْفِرَةً وَّ اَجْرًا عَظِيْمًا ﴿٢٩﴾



بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

(۱) حاصل مثل آنست که اسلام در اوّل حال ضعیف بود و مسلمانان کم بودند رفته رفته غالب و بسیار شدند عاقبت حال غلبه اسلام آن ست که به خشم آرد خدای تعالی کافران را .

(۲) مترجم گوید خدای تعالی این سورت برای تعلیم آداب فرود آورد که از حضرت پیغامبر صلی الله علیه وسلم در امر و نهی پیشدستی نکنند و بآنحضرت باواز بلند خطاب نکنند و اگر فاسق چیزی گوید بغیر تفتیش حال امضای عزیمت نه نمایند در صورتی که میان ایشان خانه جنگی واقع شود اصلاح آن چگونه کنند و از استهزاء بایکدیگر و لقب بدنهادن و غیبت کردن و ظن بد کردن و بعلو نسب بر دیگران فخر کردن منع کرد و وضعیف الایمان را بر وضعیف الایمان تنبیه فرمود و الله اعلم .